

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра філософії

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»
Статус дисципліни – обов'язкова
Рік набору – 2020

Викладач – Калиновський Юрій Юрійович,
д.філос.н., професор, професор кафедри філософії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Філософія» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 9 с.

Розробник

Калиновський Юрій Юрійович – професор кафедри філософії,
доктор філософських наук, професор

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – завідувачка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 6 від 02 червня 2020 р.)

Завідувач кафедри О. Г. Данильян

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Філософія
Вид навчальної дисципліни	Обов'язкова, належить до циклу навчальних дисциплін загальної підготовки.
Викладач	Калиновський Юрій Юрійович, д.філос.н., професор, професор кафедри філософії НЮУ імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+38 057 704 92 84
E-mail	kalina_uu@ukr.net, kafedra_filosofy@ukr.net
Консультації	П'ятниця – 14-00-16-00, корпус НЮУ за адресою вул. Динамівська, 4, ауд. 502.
Онлайн консультації	НЕІК з навчальної дисципліни «Філософія» dl.nlu.edu.ua Відеолекції з навчальної дисципліни «Філософія» http://acs.nlu.edu.ua/html/video.html

Анотація навчальної дисципліни

Розкриваються основні парадигми філософствування та світоглядні моделі розуміння світу, суспільства та людини, а також розвиток філософії в історичній ретроспективі. Послідовно розглядаються форми буття, природа свідомості людини, джерела та механізми розвитку, багатоманітність суспільних відносин, сутність людини як біосоціального та духовного феномену, історичний процес крізь призму філософських концепцій. Формуються базові правила та підходи до формулювання й обґрунтування власних життєвих та світоглядних позицій, здатність аргументовано обґрунтовувати свої світоглядні позиції на підставі історико-філософських зразків.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Філософія» є формування наукового, плюралістичного та системного світобачення шляхом реалізації світоглядної, методологічної, аксіологічної та культурологічної функцій.

Завдання:

- забезпечити усвідомлення студентами сутності, змісту й особливостей філософії як світоглядної й методологічної науки, основних етапів її розвитку, ролі в житті суспільства;
- сформувати й розвинути у студентів сучасне системне наукове мислення;
- ознайомити студентів із внеском мислителів різних філософських шкіл та напрямів, у тому числі й вітчизняних філософів у розвиток філософської культури;
- забезпечити оволодіння системою філософських знань, які є методологічними засобами для аналітико-синтетичного дослідження природних та соціальних явищ;
- сформувати у студентів високі моральні якості, зразки поведінки, які засновані на цінностях загальнолюдської моральності та національних традиціях, професійну свідомість і почуття відповідальності за виконання соціального обов'язку в сфері економіки та бізнесу;
- розвинути критичне мислення та здатність до наукового аналізу соціально-економічних, політико-правових, духовно-культурних процесів у світі й українському суспільстві.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Історія та культура України», «Економічна теорія», «Історія економіки та економічної думки».

Кореквізити: «Поведінкова економіка», «Інтелектуальна економіка».

Постреквізити: «Теорія організацій».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У підсумку засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- визначити головні проблеми сучасної світової й вітчизняної філософії, історичні типи філософії, основні парадигми філософствування;
- усвідомити основні ідеї світової та вітчизняної філософської думки, історію становлення, основні етапи та особливості розвитку філософії;
- пояснити основні закони, категорії, поняття і принципи філософії, особливості їх прояву в житті суспільства та економічній практиці;
- інтерпретувати шляхи пізнання світу, функціонування знання у сучасному інформаційному суспільстві, особливості взаємозв'язку науки з сучасними соціально-економічними проблемами;
- розуміти функції філософії у соціальному, науковому та практичному пізнанні;
- сформулювати власні переконання щодо належних умов становлення особистості, меж її свободи та відповідальності у сучасному суспільстві;
- самостійно аналізувати факти, явища та процеси в системі «людина-світ» у їх діалектичному взаємозв'язку та з урахуванням змін, що відбуваються у світі й країні;
- критично оцінювати соціальні процеси, правові, політичні, економічні, історичні, екологічні, культурні, соціально-психологічні явища й події;
- формулювати світоглядні й методологічні висновки на основі отриманих знань, обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію;
- застосовувати методологію наукового пізнання й отримані знання для творчої діяльності та при вирішенні професійних завдань.

Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н.р. для студентів денної форми навчання

Тиждень	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи (есе або рефератів)
1.	1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.		
2.	2. Філософія стародавнього світу, середньовіччя та Відродження: основні риси та етапи розвитку.	1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5.	Порівняльна характеристика історичних типів світогляду.
3.	3. Філософія Нового часу та епохи Просвітництва.	2. Філософія стародавнього світу, середньовіччя та Відродження: основні риси та етапи розвитку. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5; 9.	1. Антропологічне вчення Аристотеля. 2. Філософські погляди Ф. Аквінського.
4.	4. Німецька класична філософія.	3. Філософія Нового часу та епохи Просвітництва. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5; 9.	1. Філософські погляди Рене Декарта та його раціоналістична

			методологія. 2. Філософські погляди Шарля Монтеск'є і сучасність
5.	5. Сучасна світова філософія.	4. Німецька класична філософія. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5; 9.	1. Філософія людського "Я" Й. Г. Фіхте. 2. Г. В. Ф. Гегель, його філософська система і метод.
6.	6. Вітчизняні філософські традиції.	5.1 Сучасна світова філософія (I частина). <i>Основна література:</i> 1; 3; 5; 9.	1. Ірраціоналістична настановна філософії життя. 2. Суб'єктивізм як підґрунтя екзистенціалізму у сучасній філософії.
7.	7. Філософський смисл проблеми буття.	5.2. Сучасна світова філософія (II частина). <i>Основна література:</i> 1; 3; 5; 9.	1. Позитивізм у науці й філософії. 2. Філософія неотомізму.
8.	8. Свідомість як філософська проблема.	6. Вітчизняні філософські традиції. <i>Основна література:</i> 1; 2; 3; 9.	1. Антропологічні та соціально-філософські погляди Івана Франка. 2. Філософські ідеї Миколи Костомарова.
9.	9. Філософські вчення про розвиток.	7. Філософський смисл проблеми буття. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5; 6.	1. Філософське вчення про буття у історичній ретроспективі. 2. Сучасні вчення про матерію: філософський та природничий виміри.
10.	10. Сутність і структура пізнавального процесу. Наукове пізнання, його форми та методи.	8. Свідомість як філософська проблема. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5.	1. Порівняльна характеристика концепцій походження свідомості. 2. Свідомість і несвідоме.
11.	11. Філософські підходи до розуміння людини, суспільства, історії.	9. Філософські вчення про розвиток. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5.	1. Модифікація діалектики в сучасних філософських доктринах. 2. Система принципів і законів діалектики.
12.		10. Сутність і структура пізнавального процесу. Наукове пізнання, його форми та методи. <i>Основна література:</i> 3; 4; 5.	1. Філософське вчення про форми та методи наукового пізнання. 2. Свобода наукового пізнання й соціальна відповідальність

			вченого.
13.		11.1. Філософські підходи до розуміння людини, суспільства, історії (I частина). <i>Основна література:</i> 3; 5; 7.	1. Образ людини у філософії постмодерну. 2. Суспільство як саморозвинена система.
14.		11.2. Філософські підходи до розуміння людини, суспільства, історії (II частина). <i>Основна література:</i> 3; 5; 8.	1. Концепція інформаційного суспільства. 2. Проблема спрямованості історичного процесу у сучасній філософії.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- виконання індивідуальних завдань (визначаються завданнями для семінарських занять), підготовка до семінарських занять та іспиту;
- доопрацювання матеріалів лекції за допомогою комп'ютерного навчального курсу;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової наукової та навчальної літератури;
- опрацювання першоджерел;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення;
- створення портфолію начального курсу та його презентація;
- підготовка та написання реферату;
- підготовка есе з проблемних питань;
- участь у роботі студентського наукового гуртка чи проблемної групи;
- підготовка тез та участь у науково-практичних конференціях;
- розробка кейсів;
- анутовання та реферування навчальної літератури, наукових джерел із навчальної дисципліни «Філософія»;
- підготовка тематичних презентацій;
- складання бібліографії.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у:

Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни “Філософія” (відповідно до вимог ECTS) для студентів I курсу / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, Ю. Ю. Калиновський. Харків: Право, 2020. 36 с. URL: <http://acs.nlu.edu.ua/materials/view.php?id=4246>

Інформаційне забезпечення курсу

Основна література

1. Бондаревич І. А. Філософія. Київ: Алерта, 2013. 240 с.
2. Горський В. С. Історія української філософії: курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид. Київ: Наук. думка, 1997. 285 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: підруч. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2018. 432 с.
4. Дротянюк Л. Г. Філософія наукового пізнання: підруч. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту "НАУ-ДРУК", 2010. 224 с.
5. Рижак Л. Філософія: підруч. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 650 с.
6. Суспільство, людина, право: сучасні дослідження актуальних проблем: моногр.

/ О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко, Ю. Ю. Калиновський та ін.; за ред. О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2014. 392 с.

7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем: моногр. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко, Ю. Ю. Калиновський та ін.; за ред. О. Г. Данильяна. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2017. 416 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15606/1/Monokol_Danilian_suchasne%20susvo_2017_final.pdf

8. Суспільство, людина, право: досвід філософсько-правового осмислення: моногр. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко, Ю. Ю. Калиновський та ін.; за ред. О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2018. 350 с. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/15710>

9. Філософія: хрестоматія. Від витоків до сьогодення: навч. посіб.; за ред. Л. В. Губерського. 2-ге вид., стереотип. Київ: Знання, 2012. 621 с.

Додаткова література

Вулевич М. Р. Філософія як мудрість та її осмислення в науковій і практичній діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 2. С. 154-158.

Данильян О. Г., Тараненко В. М. Філософія: підруч. Харків: Право, 2010. 312 с.

Дзьобань О. П. Сучасна соціальна синергетика: до питання про визначення концептуальних основ. *Вісник Нац. юрид. академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія* / Редкол.: А. П. Гетьман та ін. Харків: Право, 2011. Вип. 7. С. 3-15.

Калиновський Ю. Ю. Філософія соборності як світоглядне підґрунтя розвитку правового суспільства в Україні. *Гілея: науковий вісник*. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ: ВІР УАН, 2013. Випуск 70 (№ 3). С. 354-360.

Коваленко І. І., Мелякова Ю. В. Кальницький Е. А. Феномен тілесності в перформативній парадигмі: від зібрання до проблематизації політичного. 2020. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія* / редкол.: А. П. Гетьман та ін. Харків: Право, 2020. № 1 (44). С. 86-119.

Кузьміна С. Вітчизняна академічна філософія: працюємо в архівах. *Філософська думка*. 2010. № 6. С. 5-20.

Соціальна філософія: підруч. для вищ. шк. Харків: Прапор, 2007. 688 с.

Сучасний словник з суспільних наук / за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. Харків: Прапор, 2006. 432 с.

Терлецький В. М. Кантове вчення про “a priori” в онтологічній перспективі. *Філософська думка*. 2008. № 6. С. 21-39.

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні кейсів, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення філософських проблем. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

При підготовці до практичних занять необхідно давати розгорнуті відповіді на питання планів цих занять, використовуючи додаткову літературу. Якість засвоєння тем навчальної дисципліни бажано перевіряти за допомогою питань для самоперевірки, самотестування.

Студентам *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри та наукових проблемних груп, написанні наукових тез, статей і рефератів.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (<https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks akademichnoyi etyky.pdf>).

Під час аудиторних занять прошу використовувати мобільні телефони тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції, пошуку необхідної інформації тощо). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Філософія» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням засобів усного контролю: індивідуальне та фронтальне опитування, обговорення проблеми, розв'язання практичних завдань, тощо; засобів письмового контролю: проблемно-пошукові роботи, розв'язання тестових завдань, контрольні роботи, підготовка есе у рамках запропонованих тем тощо; а також інноваційних способів контролю – проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах, портфоліо, кейс-вимірювачі, есе-презентації, банки візуального супроводження, семінари-дискусії, мозкові атаки тощо. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирьохбальною шкалою (0, 3, 4, 5). За результатами практичних занять із кожного з двох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 15 балів за один модуль), що включається до підсумкової оцінки знань.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *іспит*, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Питання для підготовки до іспиту розміщено в АСУ та у Навчально-методичному посібнику з навчальної дисципліни «Філософія» (відповідно до вимог ECTS) для студентів I курсу / уклад.: О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, Ю.Ю. Калиновський. Харків: Право, 2020. 36 с. URL: <http://acs.nlu.edu.ua/materials/view.php?id=4246>

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль		Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль Іспит	Підсумкова оцінка знань
Практичні заняття				
Модуль № 1	Модуль № 2			
max 15	max 15	max 10	max 60	max 100

Шкала підсумкової оцінки знань студентів

Оцінка за шкалою	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в

ECTS			НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34